

PAPER DETAILS

TITLE: SİLAHLI KUVVETLERİN KURUMSAL DÖNÜSÜMÜNÜ İNCELEMEK: BÜTÜNCÜL BİR
KURAMSAL ÇERÇEVE ÖNERİSİ

AUTHORS: Ahmet BARBAK

PAGES: 37-64

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1099591>

SİLAHLI KUVVETLERİN KURUMSAL DÖNÜŞÜMÜNÜ İNCELEMEK: BÜTÜNCÜL BİR KURAMSAL ÇERÇEVE ÖNERİSİ*

Ahmet BARBAK**

Öz

Bu makalenin amacı, silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünü incelemeye yönelik bir kuramsal çerçeve önermektir. 1970'lerden itibaren siyasal, ekonomik ve toplumsal alanlarda ileri sürülen kuramsal yaklaşımlar genellikle post-modern, post-fordist ve/veya neoliberal olarak nitelenmektedir. Devleti ve onun idari vasıtası olan kamu yönetimini yeniden yapılandırmayı amaçlayan bu yaklaşımlar, devletin meşru güç kullanma tekelini temsil eden ve modern bürokratik devlet düşüncesine göre örgütlenmiş olan silahlı kuvvetlerin kurumsal değişimini de hedeflemiştir. Bu süreçte, silahlı kuvvetlerin bir taraftan meşru güç kullanma tekelinin diğer taraftan bürokratik örgütlenme biçiminin dönüşümü üzerinden hem düşünsel olarak hem de uygulamada yeniden inşa edildiği gözlenmektedir. Bu çalışma, ülkelerin silahlı kuvvetlerindeki dönüşümün genel olarak devlet aygıtı ve kamu yönetimine ilişkin değişimden bağımsız ele alınamayacağını savunmaktadır. Bu kapsamda, çalışmada önerilen kuramsal çerçevenin ana gövdesini kamu yönetimi ve onun yakın ilişki içinde olduğu disiplinler oluşturmaktadır. Kuramsal çerçeve ekonomik (Yeni Kurumcu İktisat), siyasi (Demokratikleştirme) ve yönetsel (Yeni Kamu İşletmeciliği) boyutları içermektedir. Çalışma, farklı bir bilimsel disiplin kullanarak veya kuramsal değişimlere göre farklı veya tamamlayıcı kuramsal çerçevelerin oluşturulabileceğini kabul etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Silahlı Kuvvetler, Kurumsal Dönüşüm, Kuramsal Çerçeve.

ANALYZING THE INSTITUTIONAL TRANSFORMATION OF ARMED FORCES: A PROPOSAL FOR A HOLISTIC THEORETICAL FRAMEWORK

Abstract

The aim of this article is to propose a theoretical framework to examine the institutional transformation of the armed forces. The theoretical approaches put forward in political, economic and social domains after the 1970s are described as post-modern, post-fordist and/or neo-liberal. These approaches for restructuring the state and public administration have argued for institutional change of the armed forces, both representing the state's monopoly on the legitimate use of force and organized according to modern bureaucratic state thought. It is observed that the armed forces have been reconstructed intellectually and practically through transforming both the monopoly on the legitimate use of force and the bureaucratic organization. This study argues that the transformation of armed forces cannot be handled independently from changing state apparatus and public administration. Public administration and its closely related disciplines comprise the main body of the theoretical framework proposed in this study. Theoretical framework incorporates economic (New Institutional Economics), political (Democratization) and administrative (New Public Management) dimensions. The study acknowledges that alternative or complementary theoretical frameworks can be formed using other scientific disciplines or through changing theoretical field.

Keywords: Armed Forces, Institutional Transformation, Theoretical Framework.

* Bu makale, yazar tarafından Ankara Üniversitesi SBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde tamamlanan "Türkiye'de Askeri Yönetim Alanının Dönüşümü" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, abarbak01@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6573-6308

GİRİŞ

Silahlı kuvvetler, modern devletin gelişim sürecinde diğer kurumlar gibi sosyo-ekonomik işbölümü ve uzmanlaşmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Devletin meşru güç kullanma tekelinin bir parçasını oluşturan silahlı kuvvetler, esasen dış güvenlikle ilişkilendirilmekte; kolluk güçlerinin kamu düzeni ve güvenliğini sağlamada kapasite bağlamında yetersiz kaldığı olağanüstü durumlarda ise iç güvenlik işlevlerini üstlenebilmektedir. Bir kurum olarak silahlı kuvvetlerin yapısal-işlevsel örgütlenmesi ve diğer kurumlarla ilişkileri, ülkelerin kendilerine özgü tarihsel, coğrafi, siyasi, ekonomik ve toplumsal etmenleri yanında uluslararası etkileşimler sonucu gelişen benzerlikler tarafından biçimlenmektedir. Bu çalışmada, bahsedilen biçimlenme sürecini tarif etmek için kapsayıcı *kurumsal dönüşüm* kavramı tercih edilmekte; kurumsal dönüşüm ise, silahlı kuvvetlerin belirli koşullar altındaki görünümünün ilgili siyasal, ekonomik ve toplumsal kesimlerin bilinçli eylemleri ve kullandıkları belirli yöntem ve araçlarla ortaya çıkan kapsamlı, köklü ve uzun vadeli değişimi ifade etmektedir.

Silahlı kuvvetlerin kurumsal görünümüne ve buna bağlı olarak devlet ve toplumdaki konumlarına ilişkin iki olgunun ülkelerin özgün koşullarından bağımsız olarak birlikte varolageldiği görülmektedir. İlki, silahlı kuvvetlerin askeri uzmanlık alanları yanında silah ve teçhizatlarla savaşıma gücü yüksek bir örgüt olmasına çalışılmasıdır. Bunun arkasında, ancak güçlü bir silahlı kuvvetlerin ülkenin dış güvenliğini etkili şekilde sağlayabileceği düşüncesi bulunmaktadır. Diğerisi ise, silahlı kuvvetlerin kontrol altında tutulmasının istenmesidir. Burada da, silahlı kuvvetlerin sahip olduğu savaşıma gücüne dayanarak devlet ve toplumda başat güç haline gelmesinin ve/veya belirli toplumsal kesimler tarafından diğerleri lehine kontrol edilmesinin önlenmesi düşüncesi vardır. Buna göre, silahlı kuvvetler hem güçlü olmak ve/veya bu gücünü korumak isteyen kesimler için kontrol edilmesi gereken hem de bu kesimlerin birbirlerine ve/veya silahlı kuvvetlere karşı gücünü dengelemek için müştereken kontrol altında tutması gereken bir kurumdur.

Genel olarak, silahlı kuvvetlere yönelik reform, yeniden yapılandırma ya da dönüşüm süreçlerinin bu iki koşula bağlı olarak içinde bulunulan dönemin baskın düşünsel çerçevesine göre geliştiği söylenebilir. 20'nci yüzyılın son çeyreğinden itibaren başta Anglo-Sakson ülkelerde görülen ve halen coğrafi yayılımını devam ettiren neoliberalizmin ülkelerin devlet aygıtlarını niteliksel bir dönüşüme soktuğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, devletin meşru güç kullanma tekelinin ana gövdesi olan silahlı kuvvetlerin bu süreçten bağımsız ele alınamayacağı açıktır. Bu kapsamda çalışma, devletin bahsedilen dönüşümünün ekonomik (Yeni Kurumcu

İktisat), siyasal (Demokratikleş(tir)me) ve yönetsel (Yeni Kamu İşletmeciliği) boyutlarıyla kuramsal arka planına odaklanmaktadır. Buradan itibaren, silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünü incelemeye ve açıklamaya yönelik söz konusu ekonomik, siyasal ve yönetsel bileşenlerden oluşan bütüncül bir kuramsal çerçeve oluşturulmaktadır.

1. YENİ KURUMCU İKTİSAT: PİYASA LEHİNE SINIRLANMIŞ SİLAHLI KUVVETLER

Silahlı kuvvetlerin 20'nci yüzyılın son çeyreğinden itibaren kurumsal dönüşümünü incelemede ekonomik boyut önemli bir yer tutmaktadır. Keynesyen ekonomi politikalarıyla biçimlendirilen devlet, toplum ve piyasa kurumları 1970'lerde *Yeni Kurumcu İktisat* çerçevesinde ele alınmaya başlamıştır. Yeni Kurumcu İktisat, yöntembilimsel olarak göreceliliği ve tümevarımı benimsemiş olan *Alman Tarihçi Okulu* ile ilişkilendirilmektedir (Basılğan, 2010; Kama, 2011). Yeni Kurumcu İktisat öncelikle kurumların nasıl var olduğunu ve değiştiğini incelemeye yönelik bir analiz çerçevesi önermektedir. Burada kurumların, kurumları değiştiren düzenlemelerin ve bunların hem kendi içinde hem de birbirleri arasında başta belirsizliği ve maliyetleri azaltmaya ve işlemleri kolaylaştırmaya yönelik kamusal ve özel nitelikli etkileşimlerinin (işbirlikleri dâhil) incelenmesi söz konusudur.

Yeni Kurumcu İktisat, neo-klasik anlayışa sahip Avusturya İktisat Okulu gibi metodolojik bireyciliği benimsemekle birlikte neo-klasik iktisattan farklı olarak bireylerin (örgütler dâhil) *sınırlı rasyonelliğini* varsaymakta; örgütlerin biçimsel yönü yanında *biçimsel olmayan (gayriresmi, informal, davranışsal)* yönünün de analize katılmasını savunmaktadır (Kama, 2011). Bu anlayışa göre, bireyler ve örgütler kurumsal düzenlemeleri (kuralların, normların ve yasaların belirlenmesi ve/veya değiştirilmesi) kendi çıkarlarını azamileştirmek için yaparken, kurumlar da birey ve örgütlerin piyasadaki hareket alanının sınırlarını çizmektedir (North, 1991). Normatif (kural koyucu) niteliğe de sahip olan Yeni Kurumcu İktisat, piyasa ekonomisinin özel sektör işlemlerinin ve ilişkilerinin biçimsel ve biçimsel olmayan yönlerden kolaylaştırılmasıyla başarılı olabileceğini ileri sürmektedir.

Yeni Kurumcu İktisadın *İşlem Maliyetleri*, *Mülkiyet Hakları*, *Kamu Tercihi* ve *Anayasal İktisat* kuramları, 1980'lerden itibaren neoliberal ekonomi politikalarını biçimlendirmiş; işletmecilik tekniklerinin kamu yönetimine uygulanmasını öngören Yeni Kamu İşletmeciliğini başlatmıştır. *İşlem maliyetleri kuramı*, kamu kesiminde mal ve hizmet üretimi ya da elde edilmesindeki işlem maliyetlerinin yüksek olduğunu, bu nedenle kamu kesiminin kontrolündeki ekonomik faaliyetlerin

maliyetleri en aza indirdiği kabulüyle özel sektöre devredilmesi gerektiğini savunmaktadır. Buna göre, yasalar piyasadaki alışverişi düzenleyerek işlem maliyetlerini arttırmaktadır. O halde, ya bu maliyetleri arttıran yasalar (devlet müdahalesi) azaltılmalı ya da bunları azaltan düzenlemeler yapılmalıdır (Coase, 1937; Williamson, 1975; 1985). Bu yönüyle, her türlü mülkiyet alışverişinin maliyeti işlem maliyetleri ve mülkiyet haklarının ortak konusunu oluşturmaktadır.

Mülkiyet hakları kuramı, piyasada kişilerin mülkiyet hakkına sahip olmadıkları bir varlığı kullanmak için katlandıkları maliyetlerden kurtulmak amacıyla hem o varlığın mülkiyetini hem de mülkiyetin sınırsız kullanım hakkını istediklerini varsaymaktadır (Demsetz, 1967). Bu nedenle, mülkiyet haklarının değişimini ve mülkiyetin sınırsız kullanımını sınırlandıran ve bu nedenle maliyete yol açan düzenlemeler reddedilmektedir. Mülkiyet hakları kuramında verilen örneklerden birisi de zorunlu askerlik sistemidir. Burada, zorunlu askerlik sisteminin vergi ödeyenlere yüklediği maliyetler ile sağladığı kazançlar karşılaştırılmaktadır. Zorunlu askerlik sisteminde, vergi mükellefi bir taraftan kendine yapılan ücret ve benzeri ödemelerden alınan vergilerden kurtulurken diğer taraftan zorunlu askerlik sisteminin tüm maliyetinin devlet tarafından karşılanması nedeniyle bir yurttaş olarak diğer vergilere maruz kalmaktadır.

Kamu tercihi kuramı, piyasa dışındaki (kamusal, siyasal alan) karar alma mekanizmalarının ekonomik analizinin yapılmasına, yani ekonomi biliminin kullandığı araç, yöntem ve varsayımların devletin siyasi ve idari karar alma süreçlerine uygulanmasına dayanmaktadır (Heywood, 2014). Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde Keynesyen politikaların eleştirisiyle başlayan kamu tercihi yaklaşımları, 1970'lerde sermaye karlılığındaki azalmayı kamu kesimi başarısızlığına bağlamıştır. Kamu tercihi kuramına göre politikacı ve bürokratlar bireysel faydalarını (bütçelerini arttırmak, güçlerini korumak, bilgi sakınmak gibi) azamileştirmek için çalışmakta; bu da kamu kesiminin verimsizliği ve yozlaşması ile piyasaya müdahalelere yol açmaktadır. Kamu yararı için de kamu kesiminin toplumda bireysel faydayı azamileştirecek biçimde davranması önerilmektedir (Uzun, 2009).

Anayasal İktisat ise, Buchanan (1991) tarafından ileri sürülmüş; devletin birey lehine sınırlandırılmasını, kurumların görev, yetki ve sorumluluklarının da mümkün olduğunca kesinlikle belirlenmesini önermiştir. Anayasal iktisatta, devletin bireylerin güvenliğini sağlaması karşılığında bireysel hak ve özgürlüklerin nasıl ve ne derecede sınırlandırılabileceği de anayasal ölçekte ele alınmaktadır. Anayasal iktisat, toplumsal sözleşmecî ve inşacı ussallığa dayanan bir kökene sahiptir

(Kızılböğ, 2012). Burada, ekonomiyle ilgili kararların (harcamalar, vergi, borç) nasıl alınacağına ilişkin kuralların anayasal ölçekte belirlenmesi gerektiği (kararların ve karar alıcıların sınırlanması); bu sürece yurttaşların katılımı yoluyla anayasaların toplumsal sözleşmeyi temsil edeceği kabul edilmektedir (Uzun, 2009).

Yeni Kurumcu İktisat, 1970'lerin sonundan itibaren başta Anglo-Sakson ülkelerinde olmak üzere siyasi-idari, ekonomik ve toplumsal yapıları finans ve sermaye piyasalarının küreselleşmesini amaçlayan neoliberal politikalar yoluyla değiştirmeye başlamıştır. Neoliberal politikalar piyasanın devlete, bireysel yararı kamu yararına, sermayenin emeğe, para politikasının maliye politikasına önceliğini savunmuş; başta harcamaların azaltılmasıyla kamu kesimini küçültmeyi, devletin piyasaya müdahalesini sınırlamayı ve ekonomik sistemleri esnekleştirmeyi hedeflemiştir (MacEwan, 1999; Campbell ve Pedersen, 2001). Bu süreçte, askeri harcamaların kalkınma, demokrasi ve yönetim lehine azaltılması ve güvenliğinin özelleştirilmesiyle de özel askeri sektörün oluşturulması (Van Waeyenberge, 2006; Krahmann, 2010) gündeme gelmiştir. Son tahlilde, silahlı kuvvetlerin iktisadi bağlamda piyasa lehine sınırlanmış bir kurum olarak öngörüldüğü söylenebilir. Buraya kadarki literatür çalışmasına göre silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünü iktisadi boyutuyla EK-A'da verilen çerçevede incelemek mümkündür.¹

2. DEMOKRATİKLEŞ(TİR)ME: SİYASAL OLARAK KONTROL ALTINDA TUTULAN SİLAHLI KUVVETLER

Modern devlette artan işbölümü ve uzmanlaşma askerliği bir mesleğe dönüştürmüştür; önceki devlet biçimlerinde görülmeyen türde bir sivil-asker ayrımı ortaya çıkarak sivil ve asker olmak üzere iki kesim yaratmıştır. Hatta bu ayrım, siyaset-yönetim, atanmışlar-seçilmişler ve sivil-asker ilişkilerinde bir dikotomi olarak yerini almıştır (Sarigil, 2011; Rahbek-Clemmensen vd., 2012). Modern devletin silahlı kuvvetlerine ilişkin olarak üzerinde fikir birliğine varılan şey, temel işlevinin devleti dış tehditlere karşı korumak olduğudur. Bunun yanında, silahlı kuvvetler devletin meşru güç kullanma tekelinin ana gövdesini oluşturması nedeniyle devlet içinde ayrı ve/veya özerk bir konuma sahip olagelmıştır. Bu durum, silahlı kuvvetlerin siyasal kontrolünü sivil kesimin kendi içinde (yasama-yürütme ilişkisi) olduğu kadar sivil-asker ilişkilerinde de süregelen bir değişken yapmıştır. Bu tartışmaların, özellikle ülkelerin hem içindeki hem de aralarındaki savaş ve çatışmalar öncesinde, esnasında ve sonrasında öne çıktığı söylenebilir.

¹ EK-A, bu çalışma kapsamında incelenen ilgili literatürün kategorik içerik analizine tabi tutulmasıyla hazırlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan dünya düzeninde ordunun gücünün nasıl en aza indirilebileceği üzerinde düşünen Huntington (1957), ordunun kontrolüne ilişkin gücün devletin erkleri arasında dengeli dağıtıldığı, bunun yanında sivil ve asker kesimlerin birbirlerinden ayrılarak sivilin karar verici, askerlerin ise profesyonel uygulayıcılar olduğu bir devlet önermiştir. Mills (1956), askeri konuların esasen siyasi nitelikli olmasının askerlerin siyasi kararlar almasına yol açtığını; ancak askerlerin kendi hiyerarşileri içinde disiplin mekanizmalarıyla kontrol edilmesinin askeri seçkinlerin siyasi statü arayışını engelleyeceğini belirtmiştir. Janowitz (1960; 1977)'e göre, silahlı kuvvetlerin demokratik kontrolü toplumsal-siyasal değerlere yabancılaşmalarının önlenmesi ve toplumla ilişkilerinin güçlendirilmesi yoluyla kolaylaşacaktır. Bunun için de sivil ve asker seçkinler farklılaşmalı; askeri liderler profesyonel (mesleki) etikle güdülenmelidir.

Silahlı kuvvetlerin *siyasi bir kurum* olduğunu belirten Welch (1976) ise, sivil ve asker kesimler arasındaki kurumsal ilişkilerin ülkelerin kendilerine özgü koşullarına göre değişen bir denge durumu olduğunu savunur. Burada temel sorun, siyasi kesimin silahlı kuvvetlerin sorumluluk alanlarına ilişkin uygun sınırları belirlemesidir. Welch (1976), silahlı kuvvetlerin sorumluluk alanı dar tutulursa kendini devletin muhafızı olarak göremeyeceğini ve siyasal kontrolünün o kadar kolaylaşacağını savunmuştur. Ayrıca, silahlı kuvvetler uluslararası görevlere ne kadar odaklanırsa, polis veya paramiliter birliklerden görevleri bağlamında ne kadar farklılaşırsa siyasal kontrol olasılığı o kadar artacak; silahlı kuvvetler teknik uzmanlığa odaklı, kurumsal olarak karmaşık hale getirilirse de başarılı bir darbe ihtimali azalacaktır. Bununla birlikte, silahlı kuvvetlerin siyasal kontrol durumunu nihai olarak hükümetin toplumsal meşruiyeti ve etkililiği belirleyecektir.

Temsili demokrasilerin birbirleriyle savaşmayacaklarını savunan Dahl (2001), demokrasinin ana koşullarından birinin de askerin seçimle iş başına gelmiş görevliler tarafından denetimi olduğunu söyler. Buna göre, askerler demokratik olarak seçilmiş resmi görevlilerin tam denetimi altında olmadığı sürece demokratik siyasi kurumların gelişmesi ya da varlığını sürdürmesi mümkün değildir. 1970'lerde İspanya ve Portekiz'de başlayan, 1980'lerde Güney Amerika'da, 1990'lardan itibaren ise Doğu Avrupa, Orta Asya ve Afrika'da devam eden liberalleşme, silahlı kuvvetlerin siyasal kontrolünün *demokratikleş(tir)me* bağlamında ele alınmasına yol açmıştır. Bu yaklaşım, silahlı kuvvetlerin sivil otoriteler tarafından siyasal kontrolünü istikrarlı bir demokrasinin ön koşulu olarak sunmaktadır (Diamond ve Plattner, 1996; Watts, 2001; Cawthra ve Luckham,

2003). Bu kapsamda, demokratikleşme ile silahlar kuvvetler arasında nedensellik ilişkisi kuran ve askeri/otoriter yönetimlerin demokratik olmayan ülkelerin özelliklerinden biri olduğunu ortaya koyan çalışmalar 1990'lardan itibaren artmaya başlamıştır.

Pridham (2001), otoriter ya da totaliter rejimlerden liberal demokratik yönetimlere geçiş sürecini temsil eden demokratikleşmeyi *liberalizasyon*, *demokratik geçiş* ve *demokratik konsolidasyon (pekiştirme)* olmak üzere üç aşamaya ayırmaktadır. Liberalleşme, hak ve özgürlükler üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması yoluyla otoriter iktidarda niteliksel değişim yapılmasını ifade ederken, demokratik geçiş önceki otoriter/totaliter sistemin gerilediği yerde devreye giren, yeni anayasa ve siyasi yapıların işleyişinin rutinleştirilmeye başladığı rejim değişikliği sürecidir. Demokratik geçişte, *siyasi istikrarın sağlanması* (liberal demokratik yönetimi engelleyen otoriter/totaliter yönetimlerin askeri müdahaleyle yerinden edilmesi, toplumsal olayların kontrolü, erken demokratik kurumların oluşturulması) amacıyla silahlı kuvvetlere görev verilirken, silahlı kuvvetlerin özerkliği de azaltılmaktadır. Demokratik konsolidasyon, nispeten daha uzun vadeli, kamuoyu desteğinin ve yeni rejimin meşruiyetinin inşasını gerektiren kapsamlı ve köklü değişim aşamasıdır. Burada demokrasinin kurumsallaşması, kuralların uluslararası hale getirilmesi ve demokratik değerlerin yaygınlaştırılması yollarıyla silahlı kuvvetlerin sivil kontrolü hedeflenmektedir (Pridham, 2001; Serra, 2010).

Pion-Berlin (2003) sivil ve askerleri dikotomiyle sunmak yerine sivillerin karar verme gücünü sivil ve askerler arasında nasıl dağıttığına bakılmasını önerirken, Bruneau (2006) demokratik sivil kontrol ile askeri etkililik arasında uygun bir denge bulunması gerektiğini savunur. Buna göre, ne demokratik sivil kontrol için askeri etkililikten ne de askeri etkililik için demokratik sivil kontrolden feragat edilmelidir. Croissant (2011) ise, sivil kontrolün sivil siyasi kurumların kuvveti ve pazarlık gücü ile silahlı kuvvetlerin siyasi gücü arasındaki dengeyi yapılandıran normlar, kurallar ve kurumlar bütününe inşa biçimiyle ilgili olduğunu belirtir. Burada, silahlı kuvvetlerin siyasal kontrolünün koşullara göre değişen bir denge durumu olarak görüldüğü açıktır. Bu noktada, demokratikleş(tir)me hareketine ivme veren neoliberalizmin silahlı kuvvetlere ilişkin siyasal tahayyülünün de, liberal tezlerin devamı niteliğinde olduğunu söylemek gerekiyor. Zira klasik liberalizm devletin zorlayıcı gücünü birey tercihleri ve anayasa hukukuyla sınırlarken, neoliberalizm sınırlama işlevini serbest piyasaya yüklemektedir.

Krahmann (2010)'a göre, merkezci toplumsal sözleşme yaklaşımından farklı olarak neoliberalizm silahlı kuvvetlerin gözetimi veya suistimallerinin cezalandırılması yerine piyasa seçeneklerini önermektedir. Devlet ve piyasa arasındaki rekabetin silahlı kuvvetlerin hesapverebilirliğini sağlayacağını savunan Friedman (2008)'a göre, yönetim piyasa lehine sınırlanmalı ve yetki dağıtılmalıdır. Silahlı kuvvetler için uygun serbest piyasa çözümü ise, işgücü piyasasından temin edilecek gönüllü askerlerdir. Özelleştirmenin demokratik kontrole etkisine odaklanan Krahmann (2010) ise, demokratik kontrol sorunlarının (kamuoyu ve yasama denetimi, yürütmenin özerkliği) devlet ve askerin rolleri ile ilişkilerinin değiştirilmesinden kaynaklandığını belirtmektedir. Son tahlilde, demokratikleş(tir)me süreçlerinin piyasanın da desteğini alarak siyasal olarak kontrol altında tutulan bir silahlı kuvvetler modeli öngördüğü anlaşılmaktadır (Przeworski, 1991; Onyszkiewicz, 1996; Cilliers, 1996; Diamond, 1997; 1999; Grizold, 2001; Bychenko ve Polyakov, 2002; Fayemi, 2003; Diamint, 2003; Trinkunas, 2005; Bruneau, 2005; Durell-Young, 2006; Jelusic, 2007; Krahmann, 2010; Huntington, 2011; Croissant ve Kuehn, 2010, Croissant vd., 2013). Buraya kadarki literatür çalışmasına göre, silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünü siyasal boyutuyla EK-B'de verilen çerçevede incelemek mümkündür.²

3. YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ: ÂDEMİ MERKEZİ VE PİYASA YÖNELİMLİ SİLAHLI KUVVETLER

Yeni Kamu İşletmeciliği (YKİ), Fordist birikim ve düzenleme üzerinde yükselen 20'nci yüzyıl kapitalizminin 1970'lerde yapısal krizine cevap olarak ileri sürülen iktisadi kuramların yönetim alanında kendini gösterdiği biçimdir. Yapısal kriz, tüketici gelir ve talebini arttırma amaçlı Keynesyen politikaların sermaye karlılığını düşürmesi, mevcut üretim ve tüketim modelinin tüketicilerin ve işgücünün çeşitlenen taleplerini karşılayamaması ve esnek üretim teknolojilerinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Yatırım ve büyüme oranlarının düşmesiyle sonuçlanan bu krizi aşmak için ileri sürülen ve kamu sektörüne de aktarılan esnek örgütlenme biçimleri Post-Fordizm başlığında ele alınmaktadır. Nielsen (1991), Fordizmin sosyo-teknik sınırları nedeniyle üretkenliğinin azaldığını, kitle üretiminin yaygınlaşmasının ulusal ekonomileri zorladığını, artan sosyal harcamaların ve tüketim yapısının daha çeşitli ürünlere talep yarattığını ve böylece kriz çıktığını ileri sürmüştür. Devlet aygıtı da, Fordist uzlaşının aşınması yanında

² EK-B, bu çalışma kapsamında incelenen ilgili literatürün kategorik içerik analizine tabi tutulmasıyla hazırlanmıştır.

artık rekabet edememesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve ekonominin küreselleşmesiyle birlikte bir dönüşüm sürecine girmiştir (Lipietz, 1986; Jessop, 2000).

Post-Fordizmi açıklayan *Düzenleme Okulu*, *Yeni Schumpeterci Yaklaşım* ve *Esnek Uzmanlaşma* olmak üzere üç kuramsal duruştan bahsedilebilir (Amin, 1997). Bunların hepsi, kitle üretimi çağının sona ermek üzere olduğunu ve yeni bir ekonomik büyüme dalgası yakalanmak isteniyorsa yeni örgütlenme ilkeleri gerektiğini ileri sürmüştür. Fransa menşeli *Düzenleme Okulu*, kapitalizmin içsel çelişkisini (ekonomik istikrarını sağlamak için kurumlar, normlar kurması yanında doğasında değişim ve kriz barındırması) açıklamak amacıyla bir kuram oluşturmaya çalışmıştır. *Düzenleme Okulu*, İkinci Dünya Savaşı sonrasında üretilen değerlerin kriz konusu olduğunu savunmakta; kapitalist gelişmenin aşamalarını açıklamak için *birikim rejimi* ve *düzenleme biçimi* kavramlarını önermektedir. Birikim rejimi, tüm ekonomik sistemin genelindeki sermaye birikimini ifade ederken düzenleme biçimi, birikim rejiminin sürekliliğinin sağlanması için kurumsal yapının (normlar, kurallar, kurumlar, değerler vb.) oluşturulmasını ifade etmektedir. Burada Fordizm, yoğun birikim ve tekelci düzenleme ile karakterize edilmekte; yoğun birikimin itici gücü, ABD’de başlayan kitle üretimi (işin yoğunlaştırılması, görevlerin ayrıntılı bölünmesi ve üretkenliği artırmak için makineleşme) ile sağlanmaktadır (Jessop, 2002).

Tekno-ekonomik bakışçı *Yeni Schumpeterciler*, teknolojik gelişmelerin belirleyici olduğu uzun ekonomik kalkınma dalgalarından (Kondratieff dalgaları) bahsetmektedir. Freeman ve Perez (1988), sınai üretkenlikte öncü teknolojilerin ortaya çıkması ve tüm ekonomiye yayılması (kuantum sıçraması) durumunda bir dalgadan diğerine geçiş olduğunu; bu geçişin tamamlanması için teknolojik yeniliklerin, sosyo-kurumsal yapıdaki normlar ve düzenlemeler ile uyumu gerektiğini savunmaktadır. Dördüncü dalgayı temsil eden Fordizm standartlaştırma, dikey-hiyerarşik ve büyük işletmeler, yığınlaştırma ve oligopolcü rekabetle tanımlanmaktadır (Amin, 1997). Buna göre, birbirlerine bağımlı az sayıdaki firmanın olduğu oligopolcü rekabette artan ücretler ve büyük işletmelerin verimsizliği üretkenlik kazançlarını azaltmış; yapısal kriz, yeni tekno-ekonomik anlayışla dördüncü dalgaın sosyo-kurumsal çerçeveleri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmıştır.

Esnek uzmanlaşma yaklaşımı, yönetim ve örgütlenme boyutuyla üretim sürecine odaklanmakta; standart üretim için yarı vasıflı işçileri ve özel amaçlı

makineleri kullanan kitle üretimi yerine vasıflı işçinin zanaatkâr/usta mantığıyla çeşitli ürünleri partiler halinde üretmesini önermektedir. Piore ve Sabel (1984), talebin standart olmayan, daha kaliteli ve kısa raf ömürlü mallara yönelmesi yanında özel amaçlı olmayan sayısal tabanlı üretim teknolojilerinin 1970'lerdeki krizi ortaya çıkardığını belirtmiştir. Bahsedilen değişim, esnek teknolojiler ile tüketicilerin değişen ihtiyaçlarına cevap verecek küçük ölçekli üretimin bütünleştirilmesidir (Esser ve Hirsch, 1989; Amin, 1997). Esnek uzmanlaşma yaklaşımı, kamu yönetiminde de kendini göstermiş; devletin merkez ve taşra teşkilatları ile yerel yönetimleri YKİ adı verilen yönetsel tekniklerle 1980'lerden itibaren dönüştürülmeye başlamıştır.

YKİ araç ve teknikleri, ABD ve İngiltere'de kamu yönetiminin neoliberal dönüşümü sürecinde gelişmiştir (Hood, 1991; Osborne ve Gaebler, 1992; Dunn ve Miller, 2007). YKİ, kamu yönetimlerinin etkin ve verimli olmayan ve düşük performansla işleyen bürokrasiler olduğunu savunmaktadır. Kamu yönetiminin âdemi merkezi bir örgütlenmeyle piyasa odaklı ve *girişimci yönetim* biçimine dönüştürülmesini savunan Osborne ve Gaebler (1991)'e göre, vatandaşlar karar alma süreçlerine katılmalı, yaratıcılığın geliştirilmesi için kamu kaynaklarının dağıtım ve kullanımında kurumlar arası rekabet esas alınmalıdır. Kamu kurumlarının varlık sebebini gösteren, aynı zamanda başarı durumlarının tespitinde kullanılacak misyonlar (stratejik yönetim) tanımlanmalı; yurttaşlar, özel sektörde olduğu gibi yatırımların sonuçları üzerinden ikna edilen müşteriler olarak görülmelidir. Kamu yönetimleri de, tepki verici (reaktif) değil ön alıcı (proaktif) olmalıdır (Dunn ve Miller, 2007).

Hood (1991), YKİ'nin tanımlayıcı unsurlarını şöyle sıralamaktadır: kamu yönetiminin profesyonel yöneticilere devredilmesi, performans standartları ve ölçümü, çıktı kontrolleri, kamu hizmeti sunumu ile finansmanının birbirinden ayrılması, kamu yönetiminde rekabet anlayışının geliştirilmesi, özel sektör yönetim tekniklerinin kamu yönetiminde uygulanması, işgücü disiplininin sağlanması ve maliyetlerin azaltılması. Pollitt (2001), YKİ'nin, yönetim odağının süreçten sonuca kayması, daha fazla performans ölçümü, özerk ve az hiyerarşik örgütlenme, sözleşme ilişkileri, hizmet sunumunda piyasa yönelimi, kamu ve özel kesimler arasındaki sınırların ve ayrımın kaldırılması, etkinlik ve bireyciliğin öne çıkarılması gibi değişikliklerin bileşimi olduğunu belirtmiştir. Drechsler (2009)'e göre, YKİ devletin meşru güç kullanımı ile kamu hukukundan ve hizmet sunumundan kaynaklanan ayrıcalıklarının piyasa lehine terkidir. Bürokratik

örgütlenmeyi demokratik olmadığı gerekçesiyle eleştiren YKİ anlayışı (Deleon ve Deleon, 2002), kurumların iç demokratikleşmesini amaçladığını ileri sürmektedir. YKİ’nde *Temel Yetenekler*, *Dış Kaynak Kullanımı*, *Kaynak Bağımlılığı*, *Asil-Vekil*, *Ağ Tipi Örgütlenme* ve *Toplam Kalite Yönetimi* yaklaşımlarının etkileri bakımından öne çıktığı söylenebilir.

Temel yetenekler yaklaşımı, bir işletmenin uzun vadeli rekabet üstünlüğü kazanmak için rakiplerinin zor taklit edeceği bir ya da bir kaç *temel yetenek* (*core competency*) geliştirmesini önermektedir. Buna göre, tüm işletme bir bütün olarak temel yetenekleri koruyarak daha az maliyetle ve daha hızlı üretim yapacak; böylece, kısa vadede mal ve hizmetlerinin fiyatı ya da performansı ile elde ettiği rekabet üstünlüğü yerine uzun vadeli rekabet gücü kazanacaktır (Prahalad ve Hamel, 1990). Burada, işletmenin bürokratik işbölümüne göre ayrılmış birimler yerine bunların temel yeteneğe göre (tematik) bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş *Stratejik İş Birimleri* yoluyla iş görmesi beklenmektedir. Bu yaklaşım, devletin ve kamu yönetiminin belirli yeteneklere göre siyasi-idari ve ekonomik olarak odaklanarak örgütlenmesi anlamına gelmektedir. Temel yeteneklerin, dış kaynak kullanımı ile birlikte düşünülmesi gerektiği de unutulmamalıdır.

Dış kaynak kullanımı, bir işletmenin önceden kendi bünyesinde yerine getirdiği bir işlevi ya da hizmeti işlem maliyetlerini de göz önünde tutarak tercihen uzun vadeli sözleşmelerle başka işletme(ler)den sağlamasıdır. Dış kaynak kullanımının amacı, diğer işletmelerin o alandaki ölçek ekonomisinden ve uzmanlığından yararlanmak yoluyla maliyetleri azaltarak tasarrufları arttırmak ve/veya küçülmeye gitmektir (Quelin ve Duhamel, 2003). Bu yaklaşım, devletin ve kamu yönetiminin üstlenmiş olduğu belirli işlev ve hizmetlerin (eğitim, sağlık, ulaşım, temizlik, yemek vb.) ihaleler ve sözleşmeler yoluyla kısmen ya da tamamen özel sektör işletmelerine gördürülmesi anlamına gelmektedir. Bu noktada, temel yetenekler ile dış kaynak kullanımının kamu yönetiminde özelleştirme uygulamaları için bir temel ve gerekçe sağladıkları da söylenmelidir.

Kaynak bağımlılığı yaklaşımı, dış kaynaklara bağımlılıklarından dolayı örgütlerin dışarıdan kontrol edilebileceğini savunur (Pfeffer ve Salancik, 2003). Kaynak bağımlılığına göre, varlıklarını sürdürmek için dışarıdan gelen girdilere (para, hammadde, bilgi, işgücü gibi) bağımlı olan örgütler önemli girdilerini düzenli olarak sağlamak için çevreyi kontrol etme eğilimine girmekte; bunun için hem kendi iç örgütlenmelerini düzenleme hem de diğer örgütlerle işbirliği yoluna gidebilmektedir. Pfeffer ve Salancik (2003), diğer örgütlere özellikle savunma,

eğitim ve sağlık gibi alanlarda önemli miktarda kaynak sağlayan, bu alanlarda politika ve karar verme gücüne ve diğer örgütlere nazaran daha çok tedarikçiye sahip olan devletin nispeten daha az bağımlı olduğunu da belirtir.

Asil-vekil yaklaşımı ise, işletme sahipliği ile yöneticiliği ayırımına dayanır. Bu yaklaşıma göre, sahip (asil) ile yönetici (vekil) arasındaki ilişkiler işletme sahibinin yönetim için gerekli uzmanlık bilgisini elde etme arayışından doğmaktadır. İki tarafın hak ve yükümlülükleri ile işletme sahibinin uzmanlık bilgisini ücretler dâhil hangi koşullarda sağlayacağı da bir sözleşmede düzenlenmektedir. Asil, sözleşme koşulları çerçevesinde vekili değiştirebilmekte; vekil de asilin hak ve menfaatlerini koruduğu sürece sözleşmede yer alan menfaatlerini elde etmektedir (Eisenhardt, 1989). Asil-vekil ilişkisi, kamu yönetiminde halk-siyaset, siyaset-yönetim, atanmış-seçilmiş, sivil-asker gibi ilişkilere karşılık gelmektedir. Asil-vekil yaklaşımı, askeri yönetim alanında üst düzey askeri yöneticilerin, siyasi otoriteler tarafından belirlenmiş mevzuat ve politikalara uygun olarak hareket etmesi gerektiğini, aksi durumda değiştirilebileceklerine işaret eder. Hatta Feaver (2003) tarafından ABD örneğinde sivil-asker ilişkileri doğrudan bu yaklaşım kullanılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Ağ tipi örgütlenme, hiyerarşik siyasal, toplumsal ve ekonomik yapıları dönüştürmeyi amaçlayan Post-Fordist birikim rejiminin örgütlenme (düzenleme) biçimidir. 1980'lerde, uluslararası rekabet ve hızlı teknolojik değişim nedeniyle eski işletmelerin hiyerarşik kademelerini azaltarak temel yeteneklerine kadar küçüldüğünü ve dış kaynak kullanımı yoluna gittiğini belirten Miles ve Snow (1986), yeni işletmelerin ise büyük yapılar yerine tedarikçi ve dağıtıcılarla ittifaka dayanan ağ tipi yapılara yöneldiklerinden bahsetmektedir. Ağ tipi örgütlenme anlayışı, bürokrasinin merkeziyetçi olduğunu ve değişen çevre koşullarına uyum sağlayamadığını savunmakta; çözüm olarak merkezi otoriteyi en aza indirecek ve hızla değişen piyasa koşullarına uyabilecek, dış çevreyle bağlayıcı taahhütlerden kaçınan, esnek ilişki kurma ve örgütlenme biçimlerini önermektedir. Bu anlamda, ağ tipi örgütlenme temel yetenekleri, dış kaynak kullanımını, asil-vekil ilişkilerini ve kaynak bağımlılığını içermekte; kamu yönetiminde, devlet tüzel kişiliği içinde olan ya da kamu tüzel kişiliğine sahip kurumların özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle bahsedilen çerçevede ilişki kurmasını ifade etmektedir. Ağ tipi örgütlenme, 1990'larda kamu, özel ve sivil toplum birlikteliğine dayalı bir siyasal, ekonomik ve toplumsal otorite örgütlenmesi iddiasıyla *yönetişim* adı altında ileri sürülmüştür.

Toplam kalite yönetimi (TKY), Fordizmin ürün odağı yerine süreç ve müşteri tatmini odaklı bir kalite anlayışını koymakta ve esasen bürokratik örgütlenmelerde bu yönde bir kültür değişimini amaçlamaktadır. Burada, klasik yönetim anlayışının işi yapanla planlayanı ayıran yaklaşımı yerini işi yapan ile onun nasıl daha iyi yapılacağını düşünen ve bilen kişinin yeniden birleşmesine bırakmaktadır. Aynı zamanda, iş yapma, üretim ve hizmet sunumu ve bunların müşteri memnuniyetine göre tasarımı ile performans ölçümü de bu yaklaşıma göre şekillenmektedir (Gencel, 2001; Eren, 2009). TKY’de, *kalite çemberi* olarak adlandırılan çalışma grupları işlevsel birimlerde ve farklı kademelerde çalışanların düzenli olarak toplandığı, belirli konularda uygulamaya dönük kararlar aldığı ve/veya üst yönetime önerilerde bulunduğu hiyerarşi dışı bir örgütlenmedir. Kalite çemberi, müşteri memnuniyetini sağlamadığı ya da değer üretmediği için kaldırılması gereken süreçleri belirlemektedir. Kalite çemberleri, kâr amacı gütmeyen kamu örgütlerinde ise maliyetlerin azaltılmasına ve tasarruf yapılmasına odaklanmıştır (Genç ve Halis, 2006; Özkan, 2019).

Son tahlilde, YKİ’nin silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünde en görünür etkiyi gösterdiği söylenebilir. Ancak, kamu yönetiminde ortaya çıkardığı bölünme, eşgüdüm ve politika uyumu sorunları nedeniyle YKİ’nin terkinden ya da YKİ sonrası dönemden bahsedilmekle birlikte, YKİ’nin tamamen bittiğini iddia etmek yerine YKİ’nin yol açtığı yönetsel ve örgütsel sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirildiğini söylemek daha doğru olacaktır (Lodge ve Gill, 2011). Artık YKİ, yönetimde kurumlar arası dikey ve yatay eşgüdüm, bütüncü yönetime ve politika uyumuna vurgu yapmakta, merkezi yönetimin kapasitesini arttırmakta, kamu görevlilerini ağ yöneticileri ya da ortaklık liderleri olarak görmektedir (Christensen ve Lægreid, 2007; Klenk ve Reiter, 2019). Buraya kadarki literatür çalışmasına göre, silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünün yönetsel boyutu EK-C’de verilen çerçevede incelenebilir.³

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünyada 20’nci yüzyılın son çeyreğinden itibaren siyasal, ekonomik ve toplumsal anlayış değişiklikleri devleti dönüştürmeye başladığında, devletin bir parçası olan silahlı kuvvetler de bu sürecin bir nesnesi olmuştur. Silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünü incelemeye yönelik bütüncül bir kuramsal çerçeve öneren bu çalışma, silahlı kuvvetleri uyarlanan ve/veya kendini uyarlayan bir kurum olarak ele

³ EK-C, bu çalışma kapsamında incelenen ilgili literatürün kategorik içerik analizine tabi tutulmasıyla hazırlanmıştır.

almaktadır. Kurumsalcı yaklaşım, kurumların belirli koşullarda nasıl ve niçin ortaya çıktığını açıklamaya çalışmakta; kurumsal yapıların değişimi ile davranışlara etkilerini incelemektedir. 1970'lerden itibaren başta örgüt kuramı ile sosyolojide gelişen ve ussal aktör modelini reddeden yeni kurumsalcı yaklaşımlar, kurumları çevresel koşullardan etkilenen ve ana amacı varlığını sürdürmek ve meşruiyet elde etmek olan bağımlı değişkenler olarak kabul etmiştir (DiMaggio ve Powell, 1991). Yeni kurumsalcı bakışta, kurumların kurallar ya da normlar yoluyla davranışlar üzerindeki etkisi yanında davranışların bilişsel boyutu (belirleyici ya da sınırlayıcı etkisi) öne çıkarılmıştır. Ancak, kurumsal analizin nasıl yapılacağına dair fikir birliği bulunmamakta; araştırmacılar tercihlerine göre çeşitli yöntemler kullanmaktadır (Lecours, 2005). Bunlar içinde normatif, tarihsel, ussal tercih tabanlı, sosyolojik, ampirik (deneysel), aktör merkezli, inşacı ve feminist yöntemlerden bahsedilebilir.

Silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümü sıklıkla liberal demokrasi kuramı çerçevesinde incelenmiş; bunun yanında güvenliğin özelleşmesinin silahlı kuvvetlere etkilerine yönelik çalışmalar da olmuştur (Avant, 2005; Schreier ve Caparini, 2005; Krahmann, 2010). Bu çalışmalar, genellikle özelleşmeyle birlikte gelişen demokratik kontrol sorunlarına ve/veya güvenliğin kamusal niteliğinin değişimine odaklanmıştır. Kurumsal dönüşümü teknolojik yenilik bağlamında açıklamaya çalışan bir çalışma, askeri sanayideki değişikliklerin ihmal edilmemesi gerektiği sonucuna varmıştır (Dombrowski, Gholz ve Ross, 2002). King (2006), silahlı kuvvetlerdeki dönüşümün sanayidekine benzediğini (eşbiçimlilik) ve postfordizmle açıklanabileceğini; dönüşüm dinamiklerinin ise, yoğunlaşma, dış kaynak kullanımı, merkezileşme ve ağ tipi örgütlenme olduğunu belirtmiştir. Bondy (2004), silahlı kuvvetlerdeki dönüşümü postmodernizm ve askeri kültür bağlamında ele almış; askeri gücün kültürel temellerini kurumsal istikrar, yerel nam ve itibar, üretken bürokrasi, mesleki olgunluk ve meşruiyete vurgu yapan bir personel sistemi ve yönetim yapısı üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Kurumsal dönüşümü *izomorfizm* (eşbiçimlilik) ile inceleyen benzer bir çalışmada (Pretorius, 2008), uluslararası etkileşim ve yayılımın kültürel boyutu ele alınmıştır. Kurumsal dönüşümü Avrupalılaşmak gibi bir kimlik inşası süreci üzerinden açıklamaya dönük yönelik çalışmalar da yapılmıştır (Liebert, 2004; Sarıgil, 2007). Kurumsal dönüşümü feminizm çerçevesinde inceleyen bir çalışma (Duncanson ve Woodward, 2016), kadınların orduya katılımıyla nasıl bir kurumsal değişim olabileceği üzerinde durmuştur. Dinin münferit asker ve kurumsal kimliğe etkisini inceleyen başka bir çalışma (Levy, 2020) ise, din ile askeri manevi değerler

arasında kurulan ilişkinin, farklılıklara saygının ve toleransın dinin dönüştürücü etkisini arttırdığına işaret etmiştir.

Buraya kadar bahsedilen ve silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünü açıklamaya yönelik literatürü temsil eden çalışmalarda, inceleme nesnesinin (silahlı kuvvetler) belirli bir yönüne odaklanılarak sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünün incelenmesine yönelik yöntembilimsel çalışmalarda bütüncül yaklaşım eksikliği gözlenmektedir. Benzer bir teşebbüste, kurumsal dönüşüme kuram geliştirme yönünden bakan Kuehn ve Lorenz (2011), sivil-asker ilişkilerini açıklamak için sosyal bilimlerde yapı-özne ilişkisinin açık bir şekilde ifade edilmesi gerektiğini savunmuş; aktörleri, çıkarları, muhtemel eylemleri, çevresel etmenleri ve bu etmenlerin özne üzerindeki etkilerini içeren bütünlük bir analitik çerçeve ihtiyacından bahsetmiştir. Ancak doğrudan bütüncül bir kuramsal çerçeve öneren ve nedensellik ilişkilerini görselleştiren yöntembilimsel bir çalışma ortaya konulmamıştır. Bu çalışma, literatürdeki söz konusu boşluğu doldurmaya dönük bir katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu noktada, önerilen kuramsal çerçevenin analitik kullanışlılığından bahsetmek gerekmektedir.

Kuramsal çerçeve, siyasi ve iktisadi boyutlar yanında yönetsel boyutu içermekte ve silahlı kuvvetler gibi çok yönlü bir inceleme nesnesinin kurumsal dönüşümünün incelenmesinde hem yönetim bilimlerinin hem de disiplinlerarası yöntem ve bütüncül bakışın artan önemine işaret etmektedir. Silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümüne ilişkin nicel ve/veya nitel araştırma soruları da, önerilen kuramsal çerçeve içinden elde edilebilecektir. Araştırma sorularının EK-A, EK-B ve EK-C olarak verilen tabloların her birinin içinden ayrı ayrı ya da tabloların karşılıklı nedensellik ilişkileri içinde kullanılması yoluyla geliştirilmesi mümkündür. Örneğin, dış kaynak kullanımının silahlı kuvvetlerin demokratik kontrolüne etkisinin olup olmadığı ya da varsa bu etkinin nasıl olduğu bir araştırma sorusu olabilecektir. Burada, kuramsal çerçevenin kapsayıcı olma iddiasıyla hazırlandığı; ancak, kuramsal gelişmelere bağlı olarak değiştirebileceği açıktır. Bu kapsamda, silahlı kuvvetlere ilişkin sosyolojik, davranışsal veya teknolojik incelemelerin kuramsal bileşenlerini de bu çerçeve içine yerleştirmek mümkün olabilecektir. Hatta yukarıda bahsedilen çalışmalar da bu çerçeve ile ilişkilendirilebilir.

Normatif kuramlardan oluşturulmuş betimleyici bir analiz çerçevesi sunan kuramsal çerçevenin kapsayıcılık iddiası, aynı zamanda bu çalışmanın silahlı kuvvetlerin içinde bulunduğu daha geniş çevrede incelenmesi gerektiği, zira kurumun içsel ve dışsal etmenlerinin etkileşiminin göz ardı edilemeyeceği

yönündeki savına dayanmakta; silahlı kuvvetleri doğrudan veya dolaylı etkileyen ekonomik, siyasi ve yönetsel boyutları bir araya getirmektedir. Konuya ilişkin sonraki çalışmalarda, bir taraftan kuramsal çerçeve önerisinde gösterilen ilişkilere, diğer taraftan silahlı kuvvetlerin kurumsal dönüşümünün davranışsal, psiko-sosyal ve sosyolojik boyutlarına odaklanılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Amin, A. (1997). *Post-fordism a reader*. USA: Blackwell Publishers Ltd.
- Avant, D. (2005, Mart). Private security companies. *New Political Economy*, 10(1), 121-131. doi: 10.1080/13563460500031297
- Basılğan, M. (2010, Eylül). Alman tarihçi okulu'nun Joseph Alois Schumpeter üzerine etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(3), 23-50. doi: 10.1501/SBFder_0000002172
- Bondy, H. (2004, Güz). Postmodernism and the source of military strength in the Anglo-West. *Armed Forces & Society*, 31(1), 31-61. doi: 10.1177/0095327X0403100103.
- Bruneau, T. C. (2006). Introduction. T. C. Bruneau ve S. D. Tollefson (Ed.), *Who guards the guardians and how: Democratic civil-military relations* (ss. 1-14). USA: University of Texas Press.
- Buchanan, J. M. (1991). Constitutional economics. J. Eatwell, M. Milgate, P. Newman (Ed.), *The world of economics* (ss. 134-142). London: Palgrave Macmillan.
- Bychenko, A. ve Polyakov, L. (2002). Civilian control over the military in the context of parliamentary elections. Ukraine: Razumkov Centre.
- Cawthra, G. ve Luckham, R. (2003). Democratic control and the security sector: The scope for transformation and its limits. G. Cawthra ve R. Luckham (Ed.), *Governing insecurity: Democratic control of military and security establishments in transitional democracies* (ss. 305-327). UK: Zed Books.
- Cilliers, J. (1996). Security and transition in South Africa. L. Diamond ve M. F. Plattner (Ed.), *Civil-military relations and democracy* (ss. 81-98). USA: The Johns Hopkins University Press.
- Christensen, T. ve Lægreid, P. (2007, Kasım). The whole-of-government approach to public sector reform. *Public Administration Review*, 67(6), 1059-1066. doi: 10.1111/j.1540-6210.2007.00797.x
- Coase, R. (1937, Kasım). The nature of the firm. *Economica*, 4(16), 386-405. doi: 10.1111/j.1468-0335.1937.tb00002.x

- Croissant, A. (2011). Civilian control over the military in East Asia. Republic of Korea: The East Asia Institute Fellows Program.
- Croissant, A. ve Kuehn, D. (2010). Civilian control of the military and democracy: Conceptual and theoretical perspectives. P. Chambers ve A. Croissant (Ed.), *Democracy under stress: Civil-military relations in South and Southeast Asia* (ss. 21-61). Thailand: Chulalongkorn University.
- Croissant, A. ve Kuehn, D., Lorenz, P. ve Chambers, W. (2013). Democratization and civilian control in Asia, UK: Palgrave McMillan.
- Dahl, R. (2001). *Demokrasi Üzerine* (B. Kadioğlu, Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Deleon, L. ve Deleon, P. (2002, Mayıs). The democratic ethos and public management. *Administration & Society*, 34(2), 229-250. doi: 10.1177/0095399702034002005
- Demsetz, H. (1967, Mayıs). Toward a theory of property rights. *The American Economic Review*, 57(2), 347-359.
- Diamint, R. (2003). The military. J. I. Dominguez ve M. Shifter (Ed.), *Constructing democratic governance in Latin America* (ss.43-73). USA: The Johns Hopkins University Press.
- Diamond, L. ve Plattner, M. F. (1996). *Civil-military relations and democracy*. USA: The Johns Hopkins University Press.
- Diamond, L. (1997). Introduction: In search of consolidation. L. Diamond, M. F. Plattner, Y. Chu ve H. Tien (Ed.), *Consolidating the third wave democracies: Regional challenges* (ss. xxxi-xlv). USA: The Johns Hopkins University Press.
- Diamond, L. (1999). *Developing democracy: Toward consolidation*. USA: The Johns Hopkins University Press.
- DiMaggio, P. J. ve Powell, W. W. (1991). Introduction. W. Powell ve P. J. DiMaggio (Ed.), *The new institutionalism and organizational analysis* (ss. 1-40). Chicago: University of Chicago Press.
- Dobrowski, P. J., Gholz, E. ve Ross, A. L. (2002, Yaz). Selling military transformation: The defence industry and innovation. *Orbis*, 46(3), 523-536. doi: 10.1016/S0030-4387(02)00122-9

- Drechsler, W. (2009, Mart). The rise and demise of the new public management: Lessons and opportunities for south east Europe. *Uprava*, 7(3), 7-27.
- Duncanson, C. ve Woodward, R. (2016, Şubat). Regendering the military: Theorizing women's military participation. *Security Dialogue*, 47(1), 3-21. doi: 10.1177/0967010615614137
- Dunn, W. N. ve Miller, D. Y. (2007, Aralık). A critique of the new public management and the neo-Weberian state: Advancing a critical theory of administrative reform. *Public Organization Review*, 7(4), 345-358. doi: 10.1007/s11115-007-0042-3
- Durell-Young, T. (2006). Military professionalism in a democracy. T. C. Bruneau ve S. D. Tollefson (Ed.), *Who guards the guardians and how: democratic civil-military relations* (ss. 17-33). USA: University of Texas Press.
- Eisenhardt, K. M. (1989, Ocak). Agency theory: An assessment and review. *The Academy of Management Review*, 14(1), 58-59. doi: 10.2307/258191
- Eren, E. (2009). *Yönetim ve organizasyon (çağdaş ve küresel yaklaşımlar)* (9. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Esser, J. ve Hirsch, J. (1994, Ocak). The crisis of fordism and the dimensions of a post-fordist regional and urban structure. *International Journal of Urban and Regional Research*, 13(3), 417-436. doi: 10.1111/j.1468-2427.1989.tb00128.x
- Fayemi, J. K. (2003). Governing the security sector in a democratising polity: Nigeria. G. Cawthra ve R. Luckham (Ed.), *Governing insecurity: democratic control of military and security establishments in transitional democracies* (ss. 57-77). UK: Zed Books.
- Feaver, P. (2003). *Armed servants: Agency, oversight and civil-military relations*. USA: Harvard University Press.
- Freeman, C. ve Perez, C. (1988). Structural crisis of adjustment, business cycles and investment behaviour. G. Dosi, C. Freeman, R. Nelson, G. Silverberg ve L. Soete (Ed.), *Technical change and economic theory* (ss. 38-66). London: Pinter Publishers.
- Friedman, M. (2008). *Kapitalizm ve özgürlük*. (D. Erberk ve N. Himmetoğlu, Çev.) İstanbul: Plato Film Yayınları.

- Gencel, U. (2001, Temmuz). Yükseköğretim hizmetlerinde toplam kalite yönetimi ve akreditasyon. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 164-218.
- Genç, N. ve Halis, M. (2006). *Kalite liderliği*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Grizold, A. (2001). Civilian Control of the Armed Forces in Slovenia. *Politička Misao*, 38(5), 123-136. doi: 10.20901/pm
- Harries-Jenkins, G. (1982). Introduction. G. Harries-Jenkins (Ed.), *Armed forces and welfare societies: challenges in the 1980's (Britain, the Netherlands, Germany, Sweden, and the United States)* (ss. 1-7). Great Britain: The Mcmillan Press Ltd.
- Heywood, A. (2014). *Siyaset teorisine giriş*. (7. Baskı). (H. M. Köse, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Hood, C. (1991, Mart). A public management for all seasons?. *Public Administration*, 69(1), 3-19. doi: 10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x
- Huntington, S. P. (1957). *The soldier and the state: The theory and politics of civil-military relations*. USA: President and Fellows of Harvard College.
- Huntington, S. P. (2011). *Üçüncü dalga: Geç 20. yüzyılda demokratikleşme*. (3. Baskı) (E. Özbudun, Çev.). Ankara: Kilit Yayınları.
- Janowitz, M. (1960). *The professional soldier a social and political portrait*. USA: Free Press.
- Janowitz, M. (1977). *Military institutions and coercion in the developing nations*. USA: The University of Chicago Press.
- Jelusic, L. (2007). Democratic control over the armed forces. G. Caforio (Ed.), *Cultural differences between the military and parent society in democratic countries* (ss. 161-176). UK: Elsevier.
- Jessop, B. (2000). The state and the contradictions of the knowledge driven economy. J. Bryson, P. Daniels, N. Henry ve J. Pollard (Ed.), *Knowledge, space, economy* (ss. 63-78). London: Routledge.
- Jessop, B. (2002). Capitalism, the regulation approach, and critical realism. A. Brown, S. Fleetwood, J. M. Roberts (Ed.), *Critical realism and Marxism* (ss. 88-115). London: Routledge.

- Kama, Ö. (2011, Eylül). Yeni kurumsal iktisat okulunun temelleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 183-204.
- Kızılboğa, R. (2012, Nisan). Kamu tercihi ve anayasal iktisat teorilerinin değerlendirilmesi. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 91-109.
- King, A. (2006, Aralık). The post-fordist military. *Journal of Political and Military Sociology*, 34(2), 359-374.
- Klenk, T. ve Reiter, R. (2019, Şubat). Post-new public management: Reform ideas and their application in the field of social services. *International Review of Administrative Sciences*, 85(1), 3-10. doi: 10.1177/0020852318810883
- Krahmann, E. (2010). *States, citizens and the privatization of security*. USA: Cambridge University Press.
- Kuehn, D. ve Lorenz, P. (2011). Explaining civil-military relations in new democracies: Structure, agency and theory development. *Asian Journal of Political Science*, 19(3), 231-249. doi: 10.1080/02185377.2011.628145
- Lecours, A. (2005). *New institutionalism: Theory and analysis*. Canada: University of Toronto Press.
- Levy, Y. (2020, Ocak). Theorizing desecularization of the military: The United States and Israel. *Armed Forces & Society*, 46(1), 92-115. doi: 10.1177/0095327X18806516
- Liebert, U. (2004). Europeanizing the military: The EJC and the transformation of the Bundeswehr. H. Gottfried ve L. A. Reese (Ed.), *Equity in the workplace: Gendering workplace policy analysis* (ss. 325-340). UK: Lexington Books.
- Lipietz, A. (1986). New tendencies in the international division of labor: Regimes of accumulation and modes of regulation. A. J. Scott ve M. Storper (Ed.), *Production, work, territory* (ss. 16-40). Boston: Allen and Unwin.
- Lodge, M. ve Gill, D. (2011, Ocak). Toward a new era of administrative reform? the myth of Post-NPM in New Zealand. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 24(1), 141-166. doi: 10.1111/j.1468-0491.2010.01508.x

- Miles, R. E. ve Snow, C. C. (1986, Nisan). Network organizations: New concepts for new forms. *California Management Review*, 28(3), 62-73. doi: 10.2307/41165202
- Mills, C. W. (1956). *Power elites*. USA: Oxford University Press.
- Nielsen, K. (1991). Towards a flexible future-theories and politics. B. Jessop, H. Kastendiek, K. Neilsen ve O. Pedersen (Ed.), *The politics of flexibility: restructuring state and industry in britain, germany and scandinavia* (ss. 3-32). UK: Edward Elgar Publishing.
- North, D. C. (1991, Kış). Institutions. *Journal of Economic Perspectives*, 5(1), 97-112.
- O'Donnell, G. ve Schmitter, P. C. (1986). Transitions from authoritarian rule: Tentative conclusions about uncertain democracies. USA: The Woodrow Wilson International Center for Scholars.
- Onyszkiewicz, J. (1996). Poland's road to civilian control. L. Diamond ve M. F. Plattner (Ed.), *Civil-military relations and democracy* (ss. 99-109). USA: The Johns Hopkins University Press.
- Osborne, D. Ve Gaebler, T. (1992). *Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. New York Penguin Books.
- Özkan, A. (2019). *Toplam kalite yönetiminin kamu kesiminde uygulanabilirliği*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pfeffer, J. ve Salancik, G. R. (2003). *External control of organizations: A resource dependence perspective*. USA: Stanford University Press.
- Pion-Berlin, D. (Ed.) (2003). *Civil-military relations in Latin America: New analytical perspectives*. USA: The University of North Carolina Press.
- Piore, M. J. ve Sabel, C. F. (1984). *The second industrial divide: possibilities for prosperity*. New York: Basic Books.
- Pollitt, C. (2001, Aralık). Clarifying convergence: Striking similarities and durable differences in public management reform. *Public Management Review*, 3(4), 471-492. doi: 10.1080/14616670110071847

- Prahalad, C. K. ve Hamel, G. (1990, Mayıs). The core competence of corporation. *Harvard Business Review*, 68(3), 79-91.
- Pretorius, J. (2008, Şubat). The security imaginary: Explaining military isomorphism. *Security Dialogue*, 39(1), 99-120. doi: 10.1177/0967010607086825
- Pridham, G. (2001). *The dynamics of democratization a comparative approach*. Great Britain: Continuum.
- Przeworski, A. (1991). *Democracy and the market: political and economic reforms in Eastern Europe and Latin America*. UK: Cambridge University Press.
- Quelin, B. ve Duhamel, F. (2003, Ekim). Bringing together strategic outsourcing and corporate strategy: Outsourcing motives and risks. *European Management Journal*, 21(5), 647-671. doi: 10.1016/S0263-2373(03)00113-0
- Rahbek-Clemmensen, J., Archer, E. M., Barr, J., Belkin A., Guerrero, M., Hall, C., Swain, K. E. (2012, Ekim). Conceptualizing the civil-military gap: A research note. *Armed Forces & Society*, 38(4), 669-678. doi: 10.1177/0095327X12456509
- Sarıgil, Z. (2007, Mart). Europeanization as institutional change: The case of the Turkish military. *Mediterranean Politics*, 12(1), 39-57. doi: 10.1080/13629390601136822
- Sarıgil, Z. (2011, Haziran). Civil-military relations beyond dichotomy: With special reference to Turkey. *Turkish Studies*, 12(2), 265-278. doi: 10.1080/14683849.2011.572633
- Schreier, F., ve Caparini, M. (2005). *Privatising security: Law, practice and governance of private military and security companies*. Geneva: DCAF.
- Serra, N. (2010). *The military transition: democratic reform of the armed forces* (P. Bush, Çev.). UK: Cambridge University Press.
- Trinkunas, H. A. (2005). *Crafting civilian control of the military in Venezuela: A comparative perspective*. USA: The University of North Carolina Press.
- Uzun, T. (2009, Aralık). Kamu tercihi ve anayasal iktisat kuramı üzerine bir değerlendirme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 23, 1-27.

- Van Waeyenberge, E. (2006). From Washington to Post-Washington consensus: Illusions of development. B. Fine ve J. K. Sundaram (Ed.), *The new development economics after the Washington consensus* (ss. 21-45). UK: Zed Books.
- Watts, L. L. (2001). Whose professionalism?: Separating the institutional roles of the military & police. UK: Royal Military Academy.
- Welch, C. E. (1976). *Civilian control of the military: Theory and cases from developing countries*. USA: State University of Newyork Press.
- Williamson, O. E. (1975). *Markets and hierarchies: Analysis and antitrust implications*. New York: Free Press.
- Williamson, O. E. (1985). *The economic institutions of capitalism*. New York: The Free Press.

EK-A: Silahlı Kuvvetlerin Kurumsal Dönüşümünün İncelenmesine Yönelik İktisadi (Yeni Kurumcu İktisat) Çerçeve

Kuram	Tez/Varsayım	Silahlı Kuvvetlerin Kurumsal Dönüşümü ile İlişkisi
İşlem Maliyetleri	• Mal ve hizmetlerin üretimi ve temini, maliyetleri (Ar-Ge, ilan, satın alma, sözleşme vb.) en aza indirecek kurumlarca yerine getirilmelidir. • Kurumlar arası etkileşim maliyetleri en aza indirilmelidir. • Kamu kesimi işlem maliyetleri yüksektir.	• Silahlı kuvvetler piyasada işlem maliyetini artıran siyasi, ekonomik, ticari alanlardan çekilmelidir ya da bu alanlara ilişkin maliyet arttırıcı eylem, işlem ya da kararlarda bulunmamalıdır.
Mülkiyet Hakları	• Mülkiyet hakları ile işlem maliyetleri en aza indirilmelidir. • Mülkiyet hakkı sınırlanmamalıdır.	• Zorunlu askerlik sistemi, vergi mükellefleri için ilave maliyet doğurur; gönüllü askerlik uygulanmalıdır. • Gönüllü askerlik uygulamasının maliyeti, işgücü piyasası tarafından belirlenmelidir.
Kamu Tercihi	• Kamu ekonomisi başarısızdır. • Devletin piyasaya müdahalesi hukuki araçlarla ve sınırları kesinlikle belirli olacak şekilde kısıtlanmalıdır. • Devletin ve bireylerin hak, yetki ve sorumlulukları kesin çizgilerle belirlenmelidir.	• Askeri Keynesçilik'e son verilmelidir. • Askeri harcamalar sınırlanmalıdır; savunma talepleri kalkınma ihtiyaçları ile dengelenmelidir. • Askeri yönetim alanı (görev, yetki ve sorumluluklar vb.) kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlamamalıdır.
Anayasal İktisat	• Devletin ekonomiye müdahalesi sınırlanmalıdır. • Devletin meşruiyeti, bireylere tanıdığı hak ve özgürlüklerle belirlenmelidir. • Devletin hak ve yetkilerine anayasal sınırlama getirilmelidir.	• Özel askeri şirket sistemi kurulmalıdır.

EK-B: Silahlı Kuvvetlerin Kurumsal Dönüşümünün İncelenmesine Yönelik Siyasal (Demokratik Kontrol) Çerçeve

Bileşen	Silahlı Kuvvetlerin Kurumsal Dönüşümü ile İlişkisi
Sivil Yönetim ve Liderliğin Niteliği	Etkili yönetim ve liderlik
	Sivil yönetimin ulusal ve/veya uluslararası meşruiyetinin olması
	Siyasi liderliğin demokratik sivil kontrolün normatif çerçevesine bağlılığı
Ulusal Savunma ve Güvenliğe İlişkin Kurumsal Çerçeve Oluşturulması	- Anayasal ölçekte sivil ve askeri kurumlar ile bunların hem münferit hem de birbirlerine karşı yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi, - Ulusal güvenlik veya savunma yasası oluşturulması (yetki ve sorumluluk paylaşımı, sivil-asker işbirliği).
Sivil Kesimin Güçlendirilmesi	- Siyasetçilerin ve bürokratların savunma politikalarına karar vermesi (silahlı kuvvetler örgütlenmesi dâhil), - Silahlı kuvvetlerin askeri olmayan sivil makamları elinde tutmasının önlenmesi; en üst görev yerlerine sivil politikacıların atanması ve hesap verebilirliklerinin sağlanması, - Askeri seçkin atamalarının sivil otoriteler tarafından yapılması, - Sivil kapasite inşası (Savunma Bakanlığının sivilleştirilmesi, seçilmiş ve atanmış sivillerin savunma konularında eğitilmeleri), - Silahlı kuvvetlerin yönetimdeki ayrıcalıklarının azaltılması (silahlı kuvvetlerin askeri olmayan meselelerde etkisinin azaltılması; silahlı kuvvetlerin savunma dışındaki politika alanlarında belirleyici olmasının önlenmesi), - Kamuoyu (yuttaşlar, sivil toplum örgütleri, medya, bağımsız akademik araştırma merkezleri vb.) ve yasama gözetiminin güçlendirilmesi.
İç ve Dış Güvenlik İşlevlerinin Ayrılması	- Silahlı kuvvetlere iç güvenlik rolü verilmemesi; askeri rollerin savunma ve uluslararası güvenlikle sınırlı olması, - Silahlı kuvvetlerin misyon, eğitim ve harcamalarının dış güvenlik odaklı hale getirilmesi, - Kamu düzeni ve güvenliğinin askersizleştirilmesi.
Silahlı Kuvvetler Örgütlenmesi	- Askeri strateji (kuvvet yapısı, konuşlanma, harcamalar, angajman kuralları vb.) belirlenmesi, - Silahlı kuvvetlerin küçültülmesi (personel sayısının ve büyüklüğün azaltılması), - Askeri profesyonelleşme (Askeri uzmanlığa dayalı özerklik; sivillerin üstünlüğünü içeren meslek etiği; yeni askeri personelin demokratik kontrole bağlılığı; siyasi tarafsızlık ve apolitikleştirme; sivil-asker ortak toplumsal değerler; demokratik kontrole uygun askeri kültür, disiplin, görev ve roller, eğitim müfredatı ve doktrinler), - Şeffaflık ve hesapverebilirlik (askeri sırların hassas durumu göz önünde bulundurulmalıdır).

EK-C: Silahlı Kuvvetlerin Kurumsal Dönüşümünün İncelenmesine Yönelik Yönetmelik (YKİ) Çerçeve

Kuram	Tez/Varsayım	Silahlı Kuvvetlerin Kurumsal Dönüşümü ile İlişkisi
Post-Fordizm	- Esnek örgütlenme biçimleri, - Küçük ölçekli ve çeşitli mal ve hizmet arzı, - Teknoloji yoğun üretim.	- Esnek örgütlenme (az hiyerarşi, esnek istihdam, yetki devri), - Küçük ölçekli, işlevsel ve mekânsal olarak nitelik ve nicelik yönünden değişen, çeşitli güvenlik hizmeti sunumu (savunma, krizve afet yönetimi, iç güvenlik gibi), - Teknoloji yoğun silahlı kuvvetler.
Temel Yetenekler	- Değişen piyasa koşullarına uyum için uzun vadeli rekabet üstünlüğü, - Rakiplerin taklit etmesi zor temel yetenekler, - Temel yeteneklere göre stratejik iş birimleri.	- Değişen güvenlik ortamına uyum, - Rekabetçi silahlı kuvvetler ve uzun vadeli rekabet üstünlüğü, - Temel yeteneklerin belirlenmesi ve odaklanma (ör. Savunma, barışı koruma, teröristle mücadele, kriz ve afet yönetimi), - Temel yeteneklere göre stratejik birimler oluşturulması.
Dış Kaynak Kullanımı	- Temel yetenekler dışındaki kamu hizmetlerinin ya da işlevlerinin ihale yoluyla özel sektöre ya da uzmanlık alanına göre diğer kamu kurumlarına gördürülmesi, - Uzun vadeli hizmet alım sözleşmeleri, - Karar ölçütü olarak hizmetin doğrudan maliyeti ile ihale yoluyla görülmesi maliyetlerinin karşılaştırması.	- Temel yetenekler dışındakilerin (muharebe hizmet destek, doğrudan askeri olmayan/sivil işler) ihale yoluyla özel sektörden ya da uzmanlık alanına göre diğer kamu kurumlarından temini, - Uzun vadeli sözleşme yönetim birimleri, - Maliyet odaklı hizmet sunumu; karar ölçütü olarak doğrudan hizmet sunumu/işlev ile ihale ve sözleşme yönetim ve uygulama maliyetlerinin karşılaştırılması.
Kaynak Bağlılığı	- Örgütlerin kaynakları üzerinde kontrol sağlanması yoluyla dışarıdan kontrolü, - Örgütlerin varolmaları için bağımlı oldukları kaynakları (para, hammadde, bilgi, işgücü gibi) sürekli ve düzenli sağlamak için çevreyi kontrol etme eğilimi; iç örgütlenmenin uyarlanması; diğer örgütlerle işbirliği.	- Siyasi, ekonomik, toplumsal güçlerin, sürekli ihtiyaç duyulan önemli kaynakların (bütçe, insan gücü, silah ve teçhizat, uzmanlık bilgisi) kontrolüne yönelik çabaları; bu yolla silahlı kuvvetlerin davranışlarının düzenlenmesi, - Kaynakların sürekli ve düzenli temini için dış çevreyi kontrol etme eğilimi; kaynak temin birimlerinin oluşturulması; siyasi, ekonomik ve toplumsal güçlerle işbirliği.
Asil-Vekil	- İşletme sahipliği (asil) ile yöneticiliği (vekil) ayrımı, - İşletme sahibinin ihtiyaç duyduğu uzmanlık bilgisi ihtiyacından doğan, tarafların hak ve yükümlülüklerini düzenleyen sözleşmeler,	- Sivil siyasi otoriteler (asil) ile silahlı kuvvetler (vekil) ayrımı, - Sivil siyasi otoritelerin askeri konularda uzmanlık bilgisi ihtiyacının sağlanmasına yönelik düzenlemeler, - Sivil otoriteler ile silahlı kuvvetlerin karşılıklı hak ve yükümlülüklerinin açıkça

	- Tarafların menfaatlerini azamileştirme eğilimi yanında karşılıklı bağımlılık durumu, - Vekilin, asilin hak ve menfaatlerini koruma sorumluluğu; yoksa vekilin asil tarafından değiştirilmesi.	düzenlenmesi, - Sivil otoriteler ile silahlı kuvvetlerin karşılıklı menfaatlerini (uzmanlık bilgisi, bütçe, yetki vb.) azamileştirme eğilimi, - Üst düzey askeri yönetimin, politikalara ve mevzuata uygun davranması yoksa değiştirilebilmeleri.
Ağ Tipi Örgütlenme	- Uluslararası rekabet ve hızlı teknolojik değişime uyum gerekliliği, - Hiyerarşik kademelerin azaltılması, temel yeteneklere kadar küçülme ve dış kaynak kullanımı, - Büyük yapılar yerine tedarikçi ve dağıtıcılarla ittifaka dayanan ağ tipi örgütlenme, - Bürokrasinin merkeziyetçi olduğu ve değişen çevre koşullarına uyum sağlayamadığı, - Merkezi otoriteyi azaltan, dış çevreyle bağlayıcı taahhütlerden kaçınan esnek ilişkiler.	- Uluslararası değişen güvenlik ortamına uyum ve teknolojiye azami istifade edilerek hiyerarşik kademelerin azaltılması; temel yeteneklere kadar küçülme ve dış kaynak kullanımı, - Küçük silahlı kuvvetler; dış temin ve tedarikçilerle ittifak ve işbirliğine dayalı ilişki kurma biçimleri, - Merkeziyetçi yapının değişen çevre koşullarına uyum sağlayamayacağı, - Merkezi otoritenin en aza indirilmesi; dış çevre ile esnek, bağlayıcı olmayan sözleşmelere dayalı ilişki kurma biçimi, - Güvenlik sektörü yönetişimi (hibrit modeller dâhil).
Toplam Kalite Yönetimi	- Ürün odağı yerine süreç ve müşteri tatmini odaklı bir kalite anlayışı, - Bürokratik örgütlenmelerde kültür değişimi, - İşi yapan ile planlayanın birleştirilmesi, - Müşteri tatmini odaklı örgütlenme; bireysel ve kurumsal performans ölçümü, - Kalite çemberleri (yatay-dikey işbirliği, uygulamaya dönük kararlar ve üst yönetime tavsiyeler).	- Savunma vd. işlevlerin/hizmetlerin oluşturulma süreçlerine ve bunların alıcısı konumundaki iç ve dış çevredeki kişilerin memnuniyetine odaklı bir kalite anlayışı, - Süreç ve müşteri odağına doğru kültürel değişim (katı emir-komuta ilişkilerinin terki, yetki devri, üstlere tavsiye vb.), - Emir veren ile uygulayanın birleşmesi; yetki devri, - Mevcut işlevsel birimler ve hiyerarşik kademeler arası yatay-dikey işbirliği yapan çalışma grupları; çalışma grupları tarafından alınan alt kademe kararların uygulanması, üst yönetime tavsiye.
Bütüncü Yönetim	- Yönetimde eşgüdüm mekanizmalarıyla kontrol ve politika uyumu, - Güçlü merkezi idare, - Ağ yöneticisi/ortaklık lideri olarak kamu görevlisi.	- Eşgüdüm mekanizmalarıyla yatay ve dikey olarak kontrol; kamu politikalarına daha fazla uyum, - Sivil siyasi otoritelerin askeri konularda merkezileşmesi, - Çoklu ağ ilişkilerini yöneten, liderlik eden askeri personel.